

Richard III

Richard III: wat je kunt leren van een meestermanipulator

Vaak is het nuttig een voorbeeld te nemen aan mensen die zijn zoals je graag zou willen zijn. Soms kun je echter ook heel veel leren van iemand die dat juist niet is, zoals Shakespeare's Richard III. Shakespeare's personages zijn inspirerend vanwege hun doelgerichtheid en heldere focus. Richard III is daar een sprekend voorbeeld van. Hij is wrede, maar sublieme manipulator. In dit artikel kun je leren van zijn brede palet aan geraffineerde regievoeringsstijlen en van zijn vermogen om te luisteren voor waar hij op uit is. Tenslotte, onderzoeken we waar zijn kwetsbaarheid ligt en hoe jij zo'n tegenspeler zou kunnen beïnvloeden.

De historische figuur (bron: Wikipedia)

Richard III was koning van Engeland van 1483 tot 1485. Hij gaat de geschiedenis in als de wreedaard die de Engelse troon greep door het vermoorden van de twee jonge zonen van zijn overleden broer (en voorgaande koning). Shakespeare's Richard was conform de verhalen van zijn tegenstanders misvormd en gewetenloos, maar ook intelligent en moedig. Zijn bewind werd gekenmerkt door grote wreedheid tegenover de mensen die het gemunt hadden op zijn leven en zijn troon. Moderne historici menen dat de geschiedschrijving rond Richard geweld is aangedaan en dat de beeldvorming eenzijdig is. Zijn opvolger Hendrik VII had namelijk geen andere rechten op de troon dan het simpele feit dat hij Engeland veroverd had en rechtvaardigde zijn troonsbestijging door de voorgaande koning zo zwart mogelijk te maken. In dit artikel volgen we (de interpretatie van) Shakespeare!

Arsenaal van beïnvloedingsstijlen

De meesten van ons richten zich op het toepassen van meer sympathieke beïnvloedingsstijlen, zoals inspireren, co-creëren of inspelen op verschillende belangen. Shakespeare's Richard III etaleert op overtuigende wijze stijlen waar we - begrijpelijkerwijs - minder snel naar grijpen. Op briljante wijze weet hij degenen met nog enig verzet in gezelschappen te isoleren, en zo de steun van anderen te versterken. Hij instrueert anderen om de meest gewelddadige daden voor hem op te knappen, en beloont ze voor hun trouw. Ook weet hij mensen te raken in de erkenning waar ze naar snakken en wint zo sympathie en gunsten.

Waarom is dit nuttig? Er kunnen situaties zijn waarin de meer sympathieke regievoeringsstijl niet effectief meer zijn. Als je geconfronteerd wordt met 'rattengedrag' bijvoorbeeld, dan is het nuttig als jij de professionaliteit hebt om (tijdelijk) uit een ander vaatje te tappen.

Meer over verschillende stijlen van regievoering lees je [hier](#).

Subliem creërend luisteren

Een essentiële vaardigheid voor een regievoerder is: creërend luisteren. Daarmee bedoel ik dat je in staat bent om in wat anderen zeggen aanknopingspunten te horen voor jouw visie of doel. Bijvoorbeeld, als iemand bezwaren uit tegen een voorstel ga je niet de discussie aan, maar je luistert sensitief naar de zorg achter het bezwaar en stelt vragen om duidelijker te krijgen op welke manier jouw voorstel verrijkt kan worden zodat het wel acceptabel is.

In zijn dialoog met de dochter van de door Richards toedoen gedode vorige koning toont Richard zich een meester. De kreupele Richard verschijnt bij het graf van de koning waar Lady Anne rouwt. Het is natuurlijk alle onbeschoftheid ten top om als moordenaar daar te verschijnen. Lady Anne is dan ook woedend en gaat tegen hem te keer: "Verdwij, jij vormeloze klomp!". Richard laat zich niet verleiden tot een confrontatie, maar draait alle beschimpingen op zijn kreupele lichaam om tot complimenten over het voorkomen van Lady Anne. Hij is overtuigend in zijn waardering, benadrukt dat hij niets dan goeds in de zin heeft en reikt haar zijn zwaard aan om toe te steken als ze hem werkelijk zo haat. Uiteraard steekt ze niet, en niet veel later trouwen ze.

Wat kun jij hiervan leren? Richard toont zich een meester van zijn mindset. Hij laat zich niet raken in zijn kwetsbaarheid, want dan zou hij zich door zijn emoties laten meevoeren en speelbal van Lady Anne worden. Hij hapt ook niet op alle agressie, maar blijft positief en kwetsbaar aansturen op zijn doel. In termen van regievoeringsstijlen gaat hij via sympathie winnen naar co-creatie, in plaats van mee te gaan in de confrontatiestijl van Lady Anne.

Meer over creërend luisteren en spreken vind je [hier](#).

Hoe kun je een meester als Richard in jouw visie meekrijgen?

Iedereen herkent vast wel situaties waarin jij voor jouw partner aan de slag bent om commitment te verwerven en interventies te ontwikkelen, maar dat er iemand anders doorheen walst met een heel eigen visie of plan. We opereren in een krachtenveld van belangen waarin vanuit allerlei perspectieven mensen elkaar proberen te beïnvloeden en coalities proberen te vormen. Dit is niet slinks of achterbaks; dit komt doordat mensen vanuit verschillende organisaties, met verschillende perspectieven werken. Een vaardig regievoerder weet daar een productieve coalitie van te maken. Maar hoe kun jij acteren als je te maken krijgt met een meester-regievoerder à la Richard. In de eerste plaats: als het een meester-regievoerder is die voor duurzaamheid en inclusiviteit gaat, dan is het makkelijk: vertel hem of haar waar jij mee bezig bent en verken zelfbewust en open of jullie elkaar kunnen versterken. Is het iemand als Richard die zijn agenda doordrukt, besef je dan dat elke dominerende strategie een dekmantel is voor een kwetsbaarheid.

In het geval van Richard III legt hij dat in de openingsmonoloog van Shakespeare's stuk al op tafel: als kreupele kwam hij niet in aanmerking voor vrijages, niemand zag

enige waarde in hem, de honden slaan aan als hij passeert. De enige mogelijkheid die hij nog zag is die van 'volleerde schurk'.

Wat betekent dit voor jouw regievoering jegens Richard? Je zou kunnen proberen hem in zijn onzekerheid te raken, maar we hebben bij Lady Anne al gezien dat hij zichzelf daarboven heeft weten te plaatsen. Kortom, hem aanpakken met zijn eigen trucjes lijkt niet de weg. Als je door zijn ervaring heen luistert: welke behoefte hoor je? En, hoe kun je hem daarin raken? Richard zal ongetwijfeld een hele harde noot zijn, maar ik hoor in zijn woorden een diep verlangen om erbij te horen, goed gevonden te worden zoals hij is, geliefd onafhankelijk van zijn voorkomen. Een meester-meester regievoerder zou Richard zozeer kunnen zien in zijn pijn en hem in volledige liefde en acceptatie kunnen bewegen zijn wreedheid af te zweren (en de schade die hij heeft teweeggebracht recht te gaan zetten). Zulk meesterschap in regievoering maakt het verschil in de vele uitdagingen voor onze samenlevingen.

Meer over transformatief leiderschap vind je [hier](#).

Training Regievoering en beïnvloeding m.b.v. Shakespeare

De stukken van Shakespeare staan bol van regievoering en beïnvloeding. Het gaat bij Shakespeare over grote thema's: macht, dood en leven. De scherpte die hierdoor ontstaat, maakt het leerzaam om verschillende stijlen en strategieën van beïnvloeding en regievoering te ontdekken. Samen met trainer/acteur Timon Blok heb ik een training ontwikkeld waarin jouw praktijk en praktische theorie verbonden wordt aan scènes en oefeningen aan de hand van personages van Shakespeare.

Meer over de training regievoering en beïnvloeding aan de hand van Shakespeare vind je [hier](#).

Florian Bekkers, Mei 2025